

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ МОЛОКОПЕРЕРОБНОЇ ГАЛУЗІ

В.П.Клочан, кандидат економічних наук, доцент

Н.І.Костаневич, кандидат економічних наук, доцент

Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто проблеми молокопереробної галузі на прикладі ВАТ "Веселинівський завод сухого знежиреного молока" Миколаївської області Причорноморського регіону.

В статье рассмотрены проблемы молокоперерабатывающей отрасли на примере открытого акционерного общества "Веселиновский завод сухого обезжиреного молока" Николаевской области Причерноморского региона.

Молоко та молокопродукти — корисні дієтичні продукти харчування. Молоко по своєму значенню в харчуванні посідає друге місце після хліба. Але споживання молока та молокопродуктів населенням України значно нижче рекомендованих норм. Так, при раціональних нормах 380кг молока і молокопродуктів в розрахунку на одну людину за рік фактично за останні роки споживається на 40% менше. Щоб визначити причини низького споживання молокопродуктів, необхідно розглянути стан та проблеми молокопереробної галузі.

Питання вдосконалення механізму роботи молочної промисловості розглядали М.Зубець, М.Малік, В.Пабат, Б.Пасхавер, П.Ю.Тарарико, В.Чагарський та інші вчені.

Метою статті є вивчення стану і визначення проблем в роботі молокоперобних підприємств на прикладі одного з підприємств Миколаївської області — відкритого акціонерного товариства "Веселинівський завод сухого знежиреного молока".

Підприємство "Веселинівський завод СЗМ" було засновано у грудні 1971 р. До 1987 р. завод мав статус державного підприємства. У 1987 році завод перетворено в орендне підприємство, а у 1996 році — в акціонерне товариство.

Завод СЗМ спеціалізується на випуску сухого знежиреного молока. Крім цеху СЗМ на заводі працює технологічний цех по виробництву масла вершкового. Виробнича потужність заводу

100 т сировини на добу. Продукція заводу занесена до реєстру “Кращі товари України”. Масло вершкове реалізується на півдні України і в Росії. Сухе знежирене молоко здебільшого продається у країні дальнього зарубіжжя. Основними оптовими покупцями продукції заводу є ТОВ “Регіон Агро”, ТОВ “Каскад-Продакшн”, ПП “Світличний”. По області конкурентом по реалізації продукції є фірма “Лакталіс”, яка виробляє масло, сметану та йогурти, в межах півдня України – це фірма “Ласуня”. За останні 4 роки Веселинівський завод СЗМ був збитковим лише у 2002 р. За 2003-2005 роки отримано прибуток. Проте рівень рентабельності продукції складає 6-7 відсотків.

Сировину завод отримує із суспільного сектору, який представлений ТОВ “Мрія”, ТОВ “Покровське”, ТОВ “В. Долина” Веселинівського району тощо. Але більша частина сировини поступає від приватного сектору, адже приватний сектор у Причорноморському регіоні, до якого належить і Миколаївська область, виробляє до 90% молока, що видно з даних таблиці 1.

Аналізуючи дані таблиці 1, можна відмітити, що у 2005 по Україні більше 80% молока вироблено господарствами населення. Питома вага сільськогосподарських підприємств по Причорноморському регіону складала 11,5%, що на 0,6 в.п. більше, ніж в аналогічному періоді 2004 р. Найнижча питома вага сільськогосподарських підприємств в Херсонській та Миколаївській областях відповідно 8,6% та 9,9%. Питома вага сільськогосподарських підприємств по країні складає близько 20%.

Таблиця 1

Дані щодо виробництва молока в Причорноморському регіоні

| Області | Питома вага сільськогосподарських підприємств, % | | |
|--------------|--|---------|-------|
| | 2004 р. | 2005 р. | +; - |
| Миколаївська | 10,0 | 9,9 | - 0,1 |
| Одеська | 12,2 | 13,3 | 1,1 |
| Херсонська | 7,7 | 8,6 | 0,9 |
| АР Крим | 12,1 | 13,2 | 1,1 |
| По регіону | 10,9 | 11,5 | 0,6 |
| По країні | 19,5 | 19,8 | 0,3 |

Одна з проблем молокопереробної галузі — отримання сировини у населення. Це стосується і ВАТ “Веселинівський завод СЗМ”, який для закупівлі сировини у населення організував 35 заготівельних пунктів, укомплектованих холодильним обладнанням. Але якість молока приватного сектора значно нижча, ніж в сільськогосподарських підприємствах. Молоко — сировина в більшості випадків не відповідає вимогам стандарту, особливо за мікробіологічними показниками. Це пов’язано з недотриманням належних санітарно-гігієнічних умов виробництва молока, незабезпеченням його своєчасного охолодження. З неякісної сировини не можна виробити високоякісну продукцію. А через низьку якість вітчизняного молока продукція неконкурентоспроможна. Так, головною перешкодою при експорті сухого молока є наявність в ньому антибіотиків, що забороняється використовувати в харчовій промисловості європейських країн.

Друга проблема — недостатнє забезпечення сировиною. Виробничі потужності ВАТ “Веселинівський завод СЗМ” забезпечені сировиною влітку на 75%, взимку на 20%. Основна причина — низькі надії на 1 корову та зниження поголів’я корів. Так, у 2005р. в порівнянні з 1995р. поголів’я корів зменшилося вдвічі. З 2003р. спостерігається зменшення поголів’я корів і в господарствах населення.

Кількість корів у приватному секторі зменшується через те, що зменшується кількість людей, бажаючих тримати тварин. Молодь переселяється із сільської місцевості в міста, старші люди не мають здоров’я тримати тварин та продають їх. А економічна ефективність виробництва молока не дуже висока. Так, Веселинівський завод СЗМ у 2005 році закуповував молоко по 1 гривні за 1 л, фірма “Лакталіс” закуповує молоко за значно вищими цінами.

Уявлення про канали реалізації молока дають дані таблиці 2.

Коментуючи дані таблиці 2, можна зробити такі висновки. Рівень товарності молока за досліджуваний період по Україні склав 77,0%, по регіону — 70,2%. Найвищий рівень товарності моло-

ка – в Миколаївській області (66,3%). Найнижчий – в Одеській області (63,3%).

Серед каналів реалізації найбільшу питому вагу має реалізація молока переробним підприємствам. Це найвигідніший для виробників молока канал. Питома вага цього каналу по Україні за досліджуваний період склала 84,9%, по Причорноморському регіону дещо нижче – 75%.

Таблиця 2

**Канали реалізації молока сільськогосподарськими підприємствами
Причорноморського регіону**

| Області | Рівень товарності, % | Канали реалізації | | |
|--------------|----------------------|----------------------------|----------------|----------------|
| | | Переробними підприємствами | Населенню | Інші канали |
| | | Питома вага, % | Питома вага, % | Питома вага, % |
| Миколаївська | 76,6 | 90,8 | 1,8 | 7,0 |
| Одеська | 63,3 | 68,5 | 4,2 | 27,1 |
| Херсонська | 72,4 | 83,7 | 3,6 | 13,5 |
| АР Крим | 75,4 | 64,3 | 4,8 | 30,8 |
| Регіон | 70,2 | 75,0 | 3,7 | 21,2 |
| Україна | 77,0 | 84,9 | 1,5 | 13,6 |

Найнижча питома вага обсягів реалізації молока переробним підприємствам відмічається в АР Крим (64,3%) та Одеській області (68,5%). Найвища – в Миколаївській області (90,8%).

Найменшу питому вагу серед каналів реалізації по Україні має реалізація молока населенню – (1,5%). В Причорноморському регіоні цей показник вдвічі вищий (3,7%) за рахунок АР Крим (4,0%) та Одеської області (4,2%).

По Україні 13,6% молока було реалізовано за іншими каналами, по Причорноморському регіону цей показник склав 21,2% за рахунок АР Крим (30,8%) та Одеської області (27,1%).

Дослідження показало, що в молокопереробній галузі існує і така проблема як посередники, які закупають сировину і продають її промисловим підприємствам, а також закупають у пере-

робних підприємствах і готову продукцію, яку продають як на території України, так і в країні зарубіжжя.

Значною проблемою, від якої залежить собівартість і конкурентоспроможність, є морально та фізично застаріле обладнання. Основні виробничі засоби ВАТ “Веселинівський завод СЗМ” зношені на 70%.

Основними проблемами лишаються недостатність сировини та низька якість молока. Вирішення цих проблем — зростання валових надоїв молока і підвищення його якості — можливе лише за умови піднесення галузі тваринництва. Тобто зростання поголів'я корів, особливо в сільськогосподарських підприємствах, до рівня 90-х років. Поліпшення породного складу корів, що впливає на підвищення продуктивності тварин. Одним з напрямків поліпшення породного складу тварин в сільськогосподарських підприємствах є закупівля тварин з приватного сектора. Зростання надоїв молока на 1 корову неможливе без міцної кормової бази і сучасних передових методів утримання тварин. Це потребує значних капітальних вкладень і неможливе без комплексної економічної допомоги з боку держави. Про це свідчить успіх інших країн, в т.ч. країн Європейського союзу, в яких система підтримки виробників молока налічує 11 різних форм дотацій.